

О.О. Смірнова
к.е.н., доцент, доцент кафедри інвестиційної діяльності
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Проектне фінансування як різновид фінансування реальних інвестицій, зарекомендувало себе як доволі успішний спосіб залучення коштів для фінансування інвестиційних проектів у розвинутих країнах.

Причини, що стримують розвиток проектного фінансування в Україні, можна згрупувати за наступними напрямками:

- недостатній рівень розвитку вітчизняних джерел боргового фінансування (відсутність достатнього обсягу ліквідних коштів, необхідних для широкомасштабного фінансування капіталомістких проектів, особливо великих проектів з тривалими термінами погашення позичок, на внутрішніх ринках);

- невідповідність між доходами і позичками всередині країни та обслуговуванням боргів у валюті (ризик неадекватності між валютами, в яких надходить виручка, та валютою, в якій має обслуговуватися заборгованість, що ускладнює процес проектного фінансування);

- відсутність достатньої кількості спеціалістів з проектного фінансування;

- недостатній досвід розроблення системи такого типу фінансування для великих інвестиційних проектів;

- обмежений досвід роботи кваліфікованих учасників проектного фінансування - організацій та фірм, що можуть брати на себе функції керуючих великими проектами;

- недостатньо розвинуті правова культура та законодавча стабільність у сфері узгодження та розподілу ризиків, а також надання гарантій та інших форм зобов'язань за кредитним фінансуванням.

Крім того, розвиток проектного фінансування, також, гальмується внаслідок впливу деяких макроекономічних чинників, до яких належать такі:

- диверсифікованість джерел інвестиційних ресурсів в умовах усе більш обмеженого обсягу бюджетних ресурсів і різкого зростання обсягів державного зовнішнього запозичення;
- негативні тенденції в розподілі фінансових ресурсів, що утворюються в державі, у розрізі суб'єктів володіння і розпорядження;
- правова неузгодженість окремих складових економічної політики, у першу чергу структурної, податкової та інвестиційної;
- нерозвиненість фондового ринку;
- зростання питомої ваги збиткових підприємств;
- відсутність необхідних умов для трансформації заощаджень в інвестиції; високий рівень інвестиційних ризиків;
- значна тінізація економіки.

Проектне фінансування для України є відносно новим банківським продуктом. У чистому вигляді його пропонує обмежене коло банків. На сьогодні відсутня офіційна статистика Національного банку України відносно обсягів проектного фінансування. Банки не розголошують умови своєї участі в проектах, що свідчить про незрілість даного сегменту ринку банківських послуг, та, відповідно, негативно впливає на його розвиток.

Водночас, досить велика кількість банків успішно використовує цей вид фінансування. В деяких крупних банках, як правило з іноземними інвестиціями, певний час вже функціонують спеціально створені відділи (департаменти) проектного фінансування, поступово зростає попит на фахівців у галузі проектного фінансування та менеджменту. Все це вказує на актуальність запровадження визначеної форми підтримки реалізації проектів.

Разом з тим, недостатній розвиток проектного фінансування в Україні, практично відсутній досвід щодо реалізації схем проектного фінансування та нестабільність світового економічного середовища в цілому викликає необхідність ґрунтовного дослідження існуючих схем практичної реалізації

проектного фінансування вітчизняними банками, обґрунтування найменш ризикових з них та розробки на основі отриманих даних дієвого механізму мінімізації проектних ризиків.

Зважаючи на важливість і актуальність проектного фінансування для національної економіки, особливо для реалізації великомасштабних проектів державного значення, можна запропонувати кілька рекомендацій щодо стимулювання його розвитку в Україні.

По-перше, забезпечити доступність довгострокових інвестиційних кредитів для позичальників шляхом зниження їхньої вартості. Цього можна досягнути шляхом перегляду наявної системи резервування коштів комерційних банків у напрямі зниження норми резервування. Система універсальних нормативів резервування комерційних банків певним чином вичерпала себе. Тому важливо створити стимулювальну систему обов'язкового резервування для банків, що активно займаються довгостроковим інвестиційним кредитуванням.

По-друге, запровадити державне відшкодування (часткове) процентних ставок за довгостроковими інвестиційними кредитами, що спрямовуються у пріоритетні галузі економіки, і передбачити ці обсяги відшкодування в державному бюджеті. Для цього потрібно виділити в державному бюджеті України кошти на компенсацію відсотків, створити на базі Міністерства економічного розвитку та торгівлі України конкурсну комісію з числа працівників міністерства, наукових і науково-педагогічних працівників, котрі займаються цією проблематикою, представників громадських організацій.

По-третє. Досить поширеною в рамках проектного фінансування великих, зокрема інфраструктурних, проектів у світі є практика застосування консорціумних об'єднань, які дозволяють мінімізувати проектні ризики шляхом їх розділення між учасниками, а також уникнення недофінансування проектів через проблеми, пов'язані з ліквідністю кредиторів.

По-четверте, проектне фінансування не може виявити всіх своїх позитивних сторін без розвинутої мережі фінансових інститутів: інвестиційних

банків, універсальних банків, інвестиційних фондів, довірчих товариств тощо. Однак в Україні реалізують проекти проектного фінансування лише універсальні банки, оскільки інших установ немає. Тому банківська система України сьогодні має бути зорієнтована на створення і розвиток зазначених фінансових інститутів.

Таким чином, за реалізації зазначених кроків український ринок проектного фінансування в перспективі рухатиметься в бік зближення зі своїми західними аналогами.

Література:

1. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III. – [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XII. – [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15.03.2001 № 2299-III. – [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Проектне фінансування . Підручник . Видання друге. Під ред. Т. В. Майорової та О.О. Ляхової // К., КНЕУ, 2017.